

Garsų lituanistą A.Smetoną Vilnius išmokė pakantumo

Lina Mustafinaitė

„Sostinė“

2008-07-26 11:29

Antanas Smetona, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas, Vilnių pamilo ne iš karto. Svetimą miestą vyras jaukinosi ilgai, kol vieną dieną suprato, kad niekur kitur gyventi nenorėtų.

A.Smetona į sostinę iš Kauno atvyko kone prieš tris dešimtmečius. Vilniaus universitete jis norėjo studijuoti lietuvių kalbą.

Atvykęs į Filologijos fakultetą būdamas dar visai vaikas, A.Smetona senų fakulteto pastatų koridoriais ir kiemeliais vaikšto iki šiol.

„Vilnietis yra arba buvęs kaimietis, arba buvęs kaunietis. Pastarajai vilniečių rūšiai priklausau ir aš. Kai atvykau, Vilnius man buvo visiškai svetimas ir nemielas miestas. Daug laiko praėjo, kol aš prie jo pripratau. Bet kai supratau, kas yra Vilnius, pamačiau jo grožį, turbūt tada ir tapau vilniečiu“, – šypsosi vyras.

Koks Vilnius atrodė, kai atvykote studijuoti?

Didelis nežinomas miestas. Kai kas lygina Vilnių su kaimu, sako, kad čia visai ne didmiestis, rašytojas Ričardas Gavelis jį vadino pasaulio užpakaliu, bet man, vaikui, atvykusiam iš provincijos, Vilnius atrodė didelis. Gausybė bažnyčių, didelis Senamiestis, viskas klaidu ir svetima. Atsimenu, kaip laukdamas stojamųjų egzaminų rezultatų sėdėjau ant suolo prie Katedros, man buvo taip nejauku, jaučiausi niekam nereikalingas ir svetimas.

Kokį prisimenate savo jaunystės Vilnių?

Kiekvieną rytą iš Saulėtekio pro Antakalnį keliaudavome antro maršruto troleibusu į Senamiestį, o vakare – tokiu pat maršrutu atgal. Mūsų miestas ir buvo Senamiestis, Antakalnis, Užupis, Vingio parkas. Pastarajame vykdavo kūno kultūros paskaitos.

Studijų metais buvau užkopęs į Šv.Jonų bažnyčios varpinę. Bokšto viduje pasieniais buvo įrengti mediniai sutręšę laiptukai, kopdamas bijojau nugarmėti, bet užlipęs ir apsidairęs supratau, kad Vilnius – pasakų miestas. Susižavėjęs svarsčiau, kiek žmonių ir kiek tautų viską čia kūrė. Vilnius nėra lietuviškas miestas mums įprasta tautine samprata. Lenkai, žydai, rusai ir kvietiniai meistrai sugebėjo kartu gyventi ir kurti.

Kaip pasikeitėte gyvendamas sostinėje?

Prisimenu, kaip vieną kartą nuvarė mus, studentus, tvarkyti Užupio. Mums vadovavo tokia moteris rusė. Mes pasišaipėme iš jos, kad ji su mumis kalba rusiškai, o moteris ėmė ir apsiverkė. Ji mums sako: aš lietuvė, vilnietė, aš tik lietuviškai kalbėti nemoku. Tada greičiausiai ir prasidėjo supratimas, kas yra vilnietis. Tai buvo pamoka man, ją iki šiol atsimenu, nors praėjo gal 25 metai.

Kada pamilote Vilnių ir supratote, kad niekur kitur gyventi nebenorėtumėte?

Baigęs studijas gavau paskyrimą dirbti Kaune. Didžiajai savo nuostabai supratau, kad dabar jau Kaunas man tapo nebemielas, jo provincialumas ėmė dusinti. Norėjau grįžti į Vilnių. Ir kai grįžau, supratau, kad čia noriu būti visą gyvenimą. Tada man buvo trisdešimt metų. Mane ėmė žavėti, kad dirbu senuose universiteto pastatuose, išlikusiuose nuo XVII amžiaus. Jaučiu juose gyvenusių, dirbusių ir kūrusių žmonių aurą. Tikra palaima vaikščioti į biblioteką, senųjų rankraščių skyrių, vartyti senąsias knygas ir rankraščius. Kartais net kvaila mintis aplanko: „O gal ten tupi kokia maro

bacila“. Labai įdomu buvo pasivaikščioti Vilniaus požemiais, neišdildomą įspūdį paliko rūšys su Leono Sapiegos kripta, karstai su senoviniais palaikais.

Kaip jūsų akimis keitėsi Vilnius?

Pamenu, kad sovietmečiu Vilnius man priminė kaimo mergaitę, kuri iš visų jėgų nori pasipuošti, nors akis jai bado skurdas. Ji užsivilko gražiausią, pigią suknelę, baltas kojinytes ir atrodo meiliai graudžiai. Šiandien Vilnius labiau panašus į verslo vyruką. Jis tampa europietišku miestu. Vis mažiau lieka griuvenų, sutvarkytas Gedimino prospektas, vietoj senų pasodinti nauji mieste augti pritaikyti medžiai. Ar tai nekvepia sintetika? Galbūt, bet yra kaip yra. Pilies gatvėje stovi šešiolikto, septyniolikto, greta aštuoniolikto amžiaus pastatai. Kiekviena epocha, kiekviena karta palieka savo žymę ir tai yra natūralu. Jei kalbame apie per daug agresyvią epochą, kuri grasina sunaikinti tai, kas buvo sukurta prieš tai, tuomet blogai. Bet jeigu įsikuria šalia, kas čia blogo?

Ar sostinės senamiestis nepraranda savitumo?

Vilniaus senamiestis yra žavus tuo, kad praeitis ir dabartis visada yra šalia. Aš galiu šešioliktojo amžiaus pastate žiūrėti pro modernų šilumą sulaikantį langą. Senovė neturi trukdyti žmonėms gyventi patogiai, reikia rasti pusiausvyrą.

Bet kartą žiūrėjau laidą. Operatorius filmavo Vilnių pro namo Užupyje langą, ir kai jis pakreipė kamerą į Gedimino pilį, pamačiau, kad greta jos lyg falas styro dangoraižis. Akropoliai ir dangoraižiai yra gerai, bet jie turi būti atokiau nuo centro.

Kokias problemas matote mieste?

Skaudžiausia problema yra miesto valdymas. Yra toks palyginimas: geriau armija avinų ir generolas liūtas, negu armija liūtų ir generolas avinas. O būtent tokia situacija dabar yra Vilniuje. Neturiu galvoje kokio asmens – apskritai Vilniaus valdžia man atrodo kaip vienas avinas. Nesuprantu idėjos įrengti vidury miesto paplūdimį, pastatyti palmę. Tai nesusipratimas.

Kokių darbų imtumėtės tapęs Vilniaus meru?

Nesiruošiu į miesto valdžią, todėl net negalvojau apie tai. Bet pirmiausia stengčiausi pritraukti kuo daugiau investicijų, kad Vilnius vėl netaptų ta vargše kaimo mergaite iš mano jaunystės prisiminimų. Nesvarbu, kad Gedimino prospektas rekonstruotas, jam vis tiek reikia investicijų, nes po kelerių metų jis gali nuširti.

Ar turite savo mėgstamiausią vietą Vilniuje? Kur mėgstate pasivaikščioti, kur pirmiausia vedate svečius?

Man gražiausia sostinės vieta – Vilniaus universiteto Filologijos fakultetas. Tai pati miesto širdis.

Net ne darbo metu?

Matyt, esu laimingas žmogus, nes riba tarp darbo ir laisvalaikio man dažnai išnyksta. Būna, septintą valandą vakaro einu į skaityklą, nors visi normalūs žmonės jau keliauja į namus, būna, kad vidurdienį, kai visi dirba, kiemyje šnekinu studentes arba su kolega išlenkiu bokalą alaus. Mėgstu užlipti ant Trijų kryžių kalno, pasivaikščioti Sereikiškių parke. Man labai patinka užkopti į Vilniaus universiteto astronomijos observatorijos bokštą. Iš ten matosi visas miestas. O Gedimino pilyje nebuvau gal 15 metų. Ji man – kaip geroji dvasia, matau kasryt pravažiuodamas pro šalį ir ramu. Būtų įdomu paskraidyti oro balionu virš Senamiesčio.